



(savivaldybė, mokykla)

klasės (grupės) mokinio (-ės)

(vardas ir pavardė)

# LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

## Teksto suvokimo užduotys

2009 m. mokyklinis brandos egzaminas  
(pakartotinė sesija)

2009 m. liepos 1 d.

Trukmė – 1,5 val. (90 min.)

### NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kitokio aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Antraštiniame lape užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupę).
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis, į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse. **Jeigu neprašoma cituoti arba išrašyti, atsakymus formuluokite savais žodžiais.** Jeigu pageidaujate, galite pasinaudoti juodraščiu, kuriam palikta vietos 6–7 puslapiuose.
- Neaiškiai parašyti, pribraukti atsakymai vertinami 0 taškų. Vertinami tik tie atsakymai, kurie parašyti **mėlynai rašančiu** parkeriu arba tušinuku. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Visus atsakymus rašykite jiems skirtose vietose.

**Linkime sėkmės!**

### VERTINIMAS TAŠKAIS

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTYS		TAŠKŲ SANDAUGA
30		60
	× 2	

Vertinimo komisijos pirmininkas

(parašas, vardas ir pavardė)

Vertintojai: (I)

(parašas, vardas ir pavardė)

(II)

(parašas, vardas ir pavardė)

**Perskaitykite tekstus ir atlikite užduotis.****Alis Balbierius****Būti ar greitėti?**

1 Greitis, greitai – tai magiški ir kultiniai šių dienų pasaulio žodžiai. Iš tiesų visą laiką greitėjame, lekiamo vis greičiau, tik dažnai nežinia kur ir nežinia kodėl. Vos išradę pirmuosius garvežius, garo laivus, automobilius ir lėktuvus, mes pasiutiškai pradėjome greitėti. Ir tam greitėjimui, regis, nebėra jokių ribų. Greitis pasaulio masėms tapo savaimine vertybe ir pažangos simboliu. Greitėjantis pasaulis, pasak politologo Zbignevo Bžezinskio, primena vis greičiau lekiantį nebevaldomą lėktuvą. Tas lėktuvas seniai viršijo garso barjerą ir galbūt lekia šviesos greičio ribų link, kad taptų šviesa arba... tamsa. Kas žino, kuo tampama pasiekus šią ribą, nes ji kol kas neperžengta.

2 Mes tampame visuomene, kuri visko nori greitai. Kaip individai norime greitai praturtėti, greičiau tapti pasaulio piliečiais, greičiau perimti visas „pažangas“, nesusimąstydami, kokia jų nauda ir turinys. Greitis nepaiso vertybių, nes jis pats tampa vertybe. Yra linkęs išstumti, naikinti jam trukdančias vertybes. Jis tapo ir galios simboliu. Greitasis internetas greitai pateikia žinias ir vaizdus, o žinios šiandien yra vienas iš galios šaltinių; greiti automobiliai yra ir galingesni, „greitas maistas“ skirtas greitėjančiam žmogui, kad jis negaišdamas laiko numalšintų alkį ir lėktų toliau.

3 Greitis keičia visą mūsų pasaulį, mąstymą, ekonomiką, politiką ir kultūrą. Dėl jo mes jau regime *k i t a* pasaulį, tik kažin ar geresnį ir tobulesnį, nes greitis taip pat turi savybę sujaukti, iškreipti ar niveliuoti viską, kas yra aplink mus ir galbūt net tai, kas slėpi mūsų viduje.

4 Pasaulis iš tiesų šiandien suteikia begalę galimybių ir verčia mus skubėti jomis pasinaudoti. Bet mūsų biologinis, fizinis ir psichologinis greitis neką padidėjo nuo akmens amžiaus laikų. Ir šis greitėjantis pasaulis, kaip ir gyvenimas, vis greičiau pralekia pro mus lyg sapnas, lyg mirazas. Nuolat patiriame atsilikimo, nespėjimo pojūtį. Greitėjantys ir besiplečiantys informacijos srautai, konvejerinių daiktų ir siūlomų paslaugų tvanas atakuoja mūsų sąmonę lyg greitojo reagavimo būrys. Ir toji ataka yra visuotinė, nesibaigianti, nuo jos atsiritoti, pasislėpti nebeįmanoma. Šalikelių žmonės šalia civilizacijos greitkelio nepastebimi, jie šmėkšteli lyg kokios pilkos, beformės dėmės ir bregint išnyksta praeityje. Greičio demonas, apsėdęs žmonią, nesigrežuoja atgal. Jį valdo tik veiksmas ir ateitis, vis greičiau artėjanti greitėjančioje dabartyje.

5 Greitis kelia triukšmą, triukšmas yra nuolatinis jo palydovas. O rytietiškai tylos bastionai – tiek aplinkoje, tiek dvasioje – traukiasi, nyksta. Tylos garbintojai tapo mažuma, o pati tyla tampa preke. Nuošaliausios vilos, sodybos, rančos, aukščiausios tvoros jau nieko nebeapsaugo nuo pasaulio šurmilio ir jo begalinio, iškrypusio smalsumo. Pagaliau į tas sąlygines tylos tvirtoves tos ramybės ir privatumo ieškotojai vis dėlto pasiima daiktus, kurie sujungia juos su greitėjančiu pasauliu. Kas atsisakys mobiliojo telefono, TV ar nešiojamojo kompiuterio – juk be šių daiktų dauguma žmonių jau nebegali arba nebemoka gyventi.

6 Greitis yra vartojimo tėvas, įkūrėjas vartojimo religijos, išvariusios į praeitį ištisą dievų panteoną. Vakarų civilizacijos ryklė nuolat pražiota – į ją srūva begalinis konvejerinių daiktų srautas. Vartojimas triumfoja ir greitėja. Kuria niekio daiktus, užprogramuotus būti šiukšlėmis.

7 Vartojimo greitis visais įmanomais būdais skatinamas, reklama yra kaip kasdienis, kasekundinis naujametinis fejerverkas. Vartojimo karštligėi niekada nesibaigia nei Kalėdų, nei Velykų ar kitos nuolaidos. Nuolaida tapo mitu, didinančiu vartojimo greitį ir kiekį. Industrinis demonas triumfoja, kuria hedonistinį<sup>1</sup> gyvenimo būdą, skatina „žaisti“ vis naujų daiktų žaislais ir išmesti į šiukšlyną dar veikiančius, bet vartojimo ideologijos atžvilgiu jau neva pasenusius, „nebemodernius“ daiktus.

8 Ericho Fromo naujai suaktualintas amžinasis civilizacijos klausimas „turėti ar būti?“ įgauna vis daugiau prasmės ir ženklų. Greičio demonas iškelia ir kitą klausimą – būti ar greitėti? Tai klausimas tiems, kurie ateina ir kurie dar tikisi ateityje rasti būdą, kaip, nemažinant greičio, vis dėlto suvaldyti tą beprotišką nevaldomą lėktuvą.

Pagal tekstą, skelbtą „Literatūroje ir mene“ 2004 01 16

<sup>1</sup> Hedonistinį – linkusį į malonumus.

**Atsakykite į klausimus, remdamiesi A. Balbieriaus tekstu.**

	Čia rašo vertintojai		
	I	II	III
<p>1. Remdamiesi 1 pastraipa, nurodykite, su kokia įprasta nuomone polemizuoja teksto autorius.</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>2. Remdamiesi 2 ir 3 pastraipomis, nurodykite du dalykus, kuriuos, anot autoriaus, žmogus praranda dėl greitėjančio gyvenimo tempo.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(2 taškai)</i></p>			
<p>3. Įvardykite esminę prieštarą, autoriaus pabrėžiamą 4 pastraipoje.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>4.1. Iš 4 pastraipos išrašykite vieną meninės raiškos pavyzdį, rodantį neigiamą greičio poveikį žmogaus gyvenimui.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>4.2. Paaiškinkite jo prasmę.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>5. Kokia problema svarstoma 5 pastraipoje? Suformuluokite ją klausimo forma.</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>6. Kokia meninės raiškos priemonė yra pasakymas „Vakarų civilizacijos ryklė nuolat pražiota“?</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>7. Paaiškinkite, ką reiškia pasakymas „Vakarų civilizacijos ryklė nuolat pražiota“.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			
<p>8. Remdamiesi 6 ir 7 pastraipomis, nurodykite 2 priežastis, kodėl vartojimas tapo nesustabdomas.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(2 taškai)</i></p>			
<p>9. Paaiškinkite pavadinimo prasmę.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(2 taškai)</i></p>			
<p>10. Nurodykite teksto žanrą.</p> <p>_____</p> <p style="text-align: right;"><i>(1 taškas)</i></p>			

**Regimantas Tamošaitis****Perkantis žmogus**

1 1929 m. Gabrielė Petkevičaitė-Bitė rašė: „Šiandien, kai beprotiškas gyvenimo tempas, kai susvetimėjęs žmogus yra priverstas varžyti savo jausmus, aistros polėkį pakeičia trivialus<sup>1</sup> išpūdžių geismas“, ir „kažkoks išpūdžių besotumas laiko mus pavergęs“.

2 Sunku patikėti, kad šioms citatoms tiek daug metų. Juk tas beprotiškas gyvenimo tempas, susvetimėjimas, išpūdžių geismas – mūsų gyvenimo tikrovė, tiesiog norma. Tačiau išpūdžių geidžiantis žmogus dabar nėra linkęs varžyti savo jausmų, nes susvetimėjimas niekaip jo neapriboja. Ir dar: atrodo, kad tais išpūdžiais mes esame persisotinę, kartais nuo jų gausos darosi bloga. Gyvename informacinio ir prekių pertekliaus visuomenėje, mus nuolat atakuoja agresyvūs reklamos čiuptuvai, kurie taikosi į mūsų gyvenimą iš visur: iš televizijos, radijo, interneto, iš gausybės reklaminių skydų pakelėse.

3 Komerciniam pasauliui reikalinga mūsų gyvybinė energija: mūsų laikas, protas, jausmai. Visa tai atiduodama mainais už prekę. Už visa tai, kuo esame gyvi, siūloma abejotinos vertės daiktų, patarnavimų ar šiaip malonių išpūdžių.

4 Bet nieko gyvenime nėra už dyką, už viską reikia mokėti – pačiu gyvenimu. Daiktų perteklius mūsų namuose rodo mūsų pavergimo laipsnį. Tačiau įdomiausia yra ne tiek daiktų turėjimo, kiek jų pirkimo reiškinys. Žmogui maloniausias yra pats pirkimo veiksmas, kuriame įvyksta tam tikra galių ir galimybių apykaita. Pirkimo poreikis atsiranda tada, kai pirkėjas pradeda stokoti emocinių patirčių, kai jo kišenė kažkiek pritvinksta pinigų, kurie yra ne kas kita, kaip ženklais paversta žmogaus gyvybinė energija. Pirkdamas žmogus įrodo savo jėgą prekei ir pasauliui. Jis išreiškia savo valią, jis dominuoja.

5 Panaši paranoja<sup>2</sup> vyksta ir literatūros pasaulyje, kur knyga vis labiau netenka dvasinės vertybės reikšmės ir tampa komercinio pasaulio elementu, prekiniu ženklu. Kūryba pradeda paklusti prekybos dėsniams: knyga yra produktas, kuris turi būti nuolat atnaujinamas ir pelningai realizuojamas. Blogi tie autoriai, kurių produkcija guli nerealizuota: ant jų pyksta leidėjai, be to, ir jie patys jaučia kaltę ir kenčia dėl kūrybinio nevisavertiškumo.

6 Antai su kokių karštingišku džiaugsmu po naujos knygos pristatymo išpūdžiais dalijasi ne viena rašytoja ir leidėja: „perspjoviau“ su savo knyga tą ir aną klasiką (pagal realizuotą tiražą); o dabar parašysiu kitą knygą, dar „kietesnę“ ir dar storesnę. Kai kurie rašytojai ir rašytojos labai rimtai rūpinasi savo knygų – būtinai romanų – storumu, lyg nuo to priklausytų jų meninė vertė. O į mases nutaikyti stori romanai – tai tik dideli žurnalai, kurių galiojimo laikas yra ribotas.

7 Beje, visuomenėje visuomet buvo ir bus tokia žmonių padermė, kuriems nėra svarbūs nei daiktai, nei pinigai. Šie žmonės gyvenimo malonumą patiria kažkokiu kitu būdu. Jie knygas „daro“ ne dėl pinigų ir vadina tai kūryba. Ta vadinamoji „genialioji mažuma“ yra nematoma civilizacijos ašis, kuri koreguoja komercinio pasaulio gravitacijos<sup>3</sup> laukus, ir šie negali pasireikšti visuotinai ir įtraukti į daiktų sferą viso žmogaus su visa jo dvasia. Kartais taip ir nesuvoki – ar čia perki greito vartojimo daiktą, ar ilgalaikę vertybę.

Pagal tekstą, skelbtą „Metuose“ 2005 m. Nr. 11

***Atsakykite į klausimus, remdamiesi R. Tamošaičio tekstu.***

11. Remdamiesi 1 ir 2 pastraipomis, nurodykite du esminius ankstesnių ir dabartinių laikų žmogaus gyvenimo skirtumus.

---



---



---

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
⋮	⋮	⋮
_____	_____	_____

<sup>1</sup> Trivialus – banalus, lėkštas, nuvalkiotas; paprastas.

<sup>2</sup> Paranoja – psichikos liga, kuriai būdingas klaidėjimas.

<sup>3</sup> Gravitacija – visuotinė trauka.

12. Nurodykite teksto autoriaus argumentą, kad už galimybę pirkti žmogus moka per didelę kainą. (3 pastraipa)

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(1 taškas)

13. Remdamiesi 4 pastraipa, paaiškinkite, kuo paradoksali vartotojo situacija.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(2 taškai)

14. Remdamiesi 5 ir 6 pastraipomis, paaiškinkite, kokie rašytojai komerciniame pasaulyje yra laikomi gerais.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(1 taškas)

15.1. Koks teksto autoriaus požiūris į 6 pastraipoje aptariamus rašytojus?

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(1 taškas)

15.2. Argumentuokite teksto autoriaus požiūrį:

a) išrašykite meninės raiškos pavyzdį.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(1 taškas)

b) paaiškinkite jo prasmę.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(1 taškas)

16. Suformuluokite 7 pastraipos pagrindinę mintį.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(2 taškai)

**Atsakykite į klausimus, remdamiesi abiem skaitytais tekstais.**

17. Nurodykite dvi temas, siejančias abu tekstus.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(2 taškai)

18.1. Nurodykite abiejų tekstų funkcinių stilių.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(1 taškas)

18.2. Atsakymą argumentuokite, remdamiesi turiniu ir raiška.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Taškų suma (maks. 30)	_____	_____	_____
-----------------------	-------	-------	-------

<b>Taškų už teksto suvokimo užduotis sandauga (maks. 30×2=60)</b>	_____	_____	_____
---	-------	-------	-------

*Juodraštis*

A large empty rectangular box with a dashed border, intended for the student's response to the reading comprehension task.